

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Рівненський державний гуманітарний університет

**ФІЛОСОФІЯ.
ПЕДАГОГІКА.
СУСПІЛЬСТВО**

Збірник наукових праць РДГУ

Випуск 2

Засновано у 2011 році

Рівне – 2012

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60
Ф-561

Рецензенти: **Закович М. М.** – д. філос. н., професор кафедри культурології Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова;

Лісова С. В. – д. пед. н., професор, директор Інституту педагогічної освіти Міжнародного економіко-гуманітарного університету імені академіка Степана Дем'янука, дійсний член АПСН;

Троян С. С. – д. і. н., професор, завідувач кафедри міжнародних відносин і країнознавства Рівненського інституту слов'янознавства Київського славистичного університету

Ф-561 **Філософія. Педагогіка. Суспільство :** Збірник наукових праць Рівненського державного гуманітарного університету. Вип. 2. – Рівне : видавець О. Зень, 2012. – 399 с.

ISBN 978-617-601-024-1

Концепція збірника базується на науковій актуалізації методологічних засад гуманітарного знання і висвітленні духовно-практичного потенціалу наук про людину і суспільство. Розрахований на фахівців гуманітарних і соціально-політичних наук.

УДК 1+37+316.3
ББК 87+74+60

ISBN 978-617-601-024-1

© Рівненський державний
гуманітарний університет, 2012

Головний редактор:

Шугаєва Л. М. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету

Редакційна колегія:

Булига І. І. – к. філос. н., доцент кафедри філософії Рівненського державного гуманітарного університету (відповідальний редактор).

Вербець В. В. – д. пед. н., професор, декан художньо-педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету.

Гон М. М. – д. політ. н., професор, завідувач кафедри політичних наук Рівненського державного гуманітарного університету.

Докаш В. І. – д. філос. н., професор, завідувач кафедри соціології Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича.

Дем'янюк Т. Д. – к. пед. н., професор, завідувач кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений працівник освіти України.

Дичківська І. М. – к. пед. н., доцент, професор кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН (відповідальний редактор).

Жилюк С. І. – д. і. н., професор, завідувач кафедри релігієзнавства Національного університету «Острозька академія»

Литвиненко С. А. – д. пед. н., професор, професор кафедри практичної психології та психотерапії Рівненського державного гуманітарного університету.

Малафійк І. В. – д. пед. н., професор, завідувач кафедри загальної і соціальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН.

Павелків Р. В. – д. психол. н., професор, академік Академії наук Вищої школи України, директор Інституту психології та педагогіки, проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений працівник освіти України, відмінник освіти України.

Пальчевський С. С. – д. пед. н., професор, професор кафедри загальної педагогіки та акмеології Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений учитель України.

Петренко О. Б. – д. пед. н., доцент, професор кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету.

Поніманська Т. І. – к. пед. н., професор, проректор з наукової роботи, завідувач кафедри педагогіки і психології (дошкільної) Рівненського державного гуманітарного університету, член-кореспондент АПСН, відмінник народної освіти України.

Постоловський Р. М. – к. і. н., професор, ректор, завідувач кафедри всесвітньої історії Рівненського державного гуманітарного університету, заслужений діяч науки і техніки України, член-кореспондент Міжнародної слов'янської академії наук, член-кореспондент АПСН.

Саух П. Ю. – д. філос. н., професор, академік Академії наук Вищої школи України, почесний академік Міжнародної кадрової академії, ректор, завідувач кафедри філософії, Житомирського державного університету імені Івана Франка, заслужений працівник освіти України.

Стоколос Н. Г. – д. і. н., професор, завідувач кафедри філософії і соціальних наук Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету.

Швецова-Водка Г. М. – д. і. н., професор, професор кафедри бібліотекознавства і бібліографії Рівненського державного гуманітарного університету.

Яроцький П. Л. – д. філос. н., професор, головний науковий спеціаліст Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України.

*Друкується за рішенням Вченої ради
Рівненського державного гуманітарного університету
Протокол № 7 від 27 січня 2012 р.*

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу масової інформації:
Серія КВ № 17745-6595Р

Адреса редакції:
кафедра філософії, Рівненський державний гуманітарний університет,
вул. Остафова, 29, м. Рівне, 33027

ЗМІСТ

<i>Бабак І. В.</i>	9	Феноменологія національної та етнічної ідентичності в контексті розвитку самосвідомості особистості
<i>Докаш В. І.</i>	17	Предестинаційна есхатологія Якова Армінія
<i>Ліщук Н. Д.</i>	25	Екзистенційні мотиви вибору конфесійної належності віруючими пізньопротестантських напрямків
<i>Мельничук М. С.</i>	36	Філософсько-релігієзнавчий аналіз модернізаційних тенденцій у мистецтві сучасного протестантизму
<i>Мельничук Ю. І.</i>	46	Православна проповідь як соціокультурне надбання українського народу
<i>Мишков В. Я.</i>	57	Старообрядницька полемічна література XVIII століття та її філософський зміст
<i>Коберник Н. І.</i>	68	Соціально-культурні передумови формування світогляду Кирила і Мефодія
<i>Руденко Н. М.</i>	78	Проблема не насилля в християнстві
<i>Шугаєва Л. М.</i>	85	Основні тенденції розвитку релігій у глобалізованому світі
<i>Шамсутдинова-Лебедюк Т. Н.</i>	95	Сучасні взаємовідносини чоловіка й жінки в ісламі
<i>Шевчук К. С.</i>	107	Основна проблематика творчості Георгія Челпанова Київського періоду

Педагогіка

<i>Вербець В. В.</i>	121	Феноменологічні засади духовності студентської молоді
<i>Дзюбишина Н. Б.</i>	133	Реформування освіти у контексті чеського національно відродження (кінець XVIII – перша половина XIX ст.)
<i>Доманюк О. М.</i>	143	Форми роботи дошкільного навчального закладу та сім'ї з проблеми соціального розвитку дітей дошкільного віку у теорії та практиці дошкільної освіти
<i>Кокарєва А. М.</i>	153	До проблеми особливостей організації навчального процесу в умовах кредитно-модульної підготовки
<i>Литвиненко С. А., Павелків К. М.</i>	160	Формування рефлексивної культури у професійно-педагогічній підготовці майбутнього вчителя
<i>Мисик І. Г.</i>	170	Об особенностях института непрерывного образования в Украине
<i>Мишкарьова С. В.</i>	185	Організаційні засади діяльності православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921-1939 рр.
<i>Нечипорук Л. І.</i>	194	Діалог у комунікативній діяльності особистості як соціальна вимога XXI століття
<i>Пальчевський С. С.</i>	204	Проблеми змісту освіти у світлі її сучасної філософії

<i>Петрук Л. П.</i>	212	Формування мисленнєво-мовленнєвої культури фахівців гуманітарного профілю у процесі вивчення курсу «Риторика»
<i>Руденко В. М.</i>	220	Педагогічна рефлексія культури в умовах глобалізації освіти
<i>Смолінчук Л. С.</i>	230	Роль і місце тестування у системі методів оцінювання якості освіти
<i>Сорочинська Т. А.</i>	237	Формування засад моральної культури радянського вчителя у педагогічних закладах Рівненщини (1939-1950-ті рр.): історико-педагогічний дискурс
<i>Тадєєва І. М.</i>	247	Виховання гуманних якостей обдарованих дітей молодшого шкільного віку
<i>Тимочко І. Б.</i>	258	Створення народних бібліотек-читалень як один із напрямків просвітницько-громадянської діяльності православних братств Волинського краю (друга половина XIX – початок XX століття)

Суспільство

<i>Гон М. М.</i>	269	Особливості формування української історичної пам'яті в час демократичного транзиту
<i>Грипич С. Н.</i>	286	Інформатизація сучасного суспільства: стан, проблеми, перспективи
<i>Десятничук І. О.</i>	298	Свобода слова та вплив громадської думки у Чехословаччині періоду «Празької весни»

<i>Лукомська О. І.</i>	310	Державні важелі регулювання банківської інвестиційної діяльності в Україні
<i>Павелків Р. В.</i>	324	Розуміння морального розвитку особистості у руслі психологічної парадигми
<i>Пержун В. В.</i>	339	Соціальна солідарність як чинник консолідації українського суспільства
<i>Ступницька Н. І., Ступницький В. В.</i>	350	Філософія теледозвілля як відображення української економіки
<i>Филипович Л. О., Гаврілова Н. С.</i>	360	Релігійна освіта в Україні: стан і перспективи
<i>Шкрібляк М. В.</i>	373	Історіософський аналіз архівних джерел про роль та місце «світського елемента» у суспільно-релігійних процесах Берестейського та Постберестейського періодів
<i>Ямницький В. М.</i>	388	Духовність особистості: психологічний підхід

12. Протасова Н. Г. Андрагогічна ідея і післядипломна освіта: постановка проблеми / Н. Г. Протасова // Шлях освіти. – 2000. – № 7. – С. 13–15.
13. Протасова Н. Г. Післядипломна освіта педагогів: зміст, структура, тенденції розвитку / Н. Г. Протасова ; Державна академія керівних кадрів освіти. – К. : [б.в.], 1998. – 171 с.
14. Рябцева І. А. Філософія вищої педагогічної освіти: напрями підготовки та розвитку педагогічної компетентності вчителя в Україні [Електронний ресурс] / І. А. Рябцева // е-журнал «Педагогічна наука: історія, теорія, практика, тенденції розвитку». – 2010. – Вип. № 3.
15. Hutmacher Walo. Key competencies for Europe : report of the Symposium (Berne, Switzerland, 27-30 March 1996) / Walo Hutmacher ; Council for Cultural Co-operation (CDCC) : A secondary education for Europe. – Strasburg, 1997. – 72. p.

УДК 281.9:255 (477.8) «1921/1939»

Мишкарьова С. В.

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ЗАСАДИ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАВОСЛАВНИХ БРАТСТВ У ЗАХІДНІЙ УКРАЇНІ У МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД 1921-1939 РР

У статті здійснена спроба висвітлити прояви національної та громадської активності православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921-1939 рр.; охарактеризовано діяльність Луцького Чеснохресного братства, Кременецького Свято-Миколаївського Богоявленського братства, Володимирського Духовного Правління, братства «Діяльно-Христова Церква». Зазначено спадкоємність традицій середньовічних братств та православних братств Західної України 1921-1939 рр.

Ключові слова: *православні братства, виховна діяльність, громадська активність, традиції.*

В статтє осуцествлена попытка отобразить проявления национальной и общественной активности православных братств

в Западній Україні в міжвоєнний період 1921-1939 гг.; охарактеризована діяльність Луцького Чеснокрестного братства, Кременецького Свято-Николаєвського Божоявленського братства, Владимирського Духовного Правління, братства «Діяльно-Христова Церква». Отмечено унаслідування традицій середньовікових братств і православних братств Західної України 1921-1939 гг.

Ключевые слова: православные братства, воспитательная деятельность, общественная активность, традиции.

The manifestations of national and public activity of orthodox brotherhoods of Western Ukraine during the interwar period 1921-1939 are clarified. The activity of Lutsk's Chesnohresne Brotherhood, Kremenetz St. Nicholas Epiphany Brotherhood, Volodymyr Spiritual Board, "Active Church of Christ" Brotherhood are characterized. Succession of medieval and orthodox brotherhoods traditions of Western Ukraine in 1921-1939 is pointed out.

Key words: orthodox brotherhoods, educational activity, public activity, traditions.

Постановка проблеми. Водночас з інтеграцією вищої освіти України до європейського освітнього простору постає питання відродження християнських моральних цінностей у контексті гуманізації сучасного українського суспільства. Православ'я в Україні відіграє провідну роль у духовному становленні та всебічному розвитку суспільства. Оскільки практичний досвід його інституцій мало вивчений і набуває загальнокультурного значення у сучасному суспільстві, розглянемо, зокрема, діяльність православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921–1939 рр., з огляду на їх освітньо-культурну та громадсько-виховну спрямованість.

Стан дослідження проблеми. Аналіз традицій, специфіка управління та особливості діяльності православних братств дотично розглядаються у роботах сучасних дослідників: Я. Ісаєвича, С. Кваші, П. Кралюка, С. Гаврилюк, І. Тимочко. Проте, системний аналіз діяльності православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921–1939 рр. не здійснювався. Отже, завдання запропонованої статті полягає у відстеженні

організаційних засад громадсько-виховної та освітньо-культурної діяльності православних братств у Західній Україні у міжвоєнний період 1921–1939 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Моральне і духовно-релігійне виховання було важливим напрямком діяльності православних братств. Структура братств була влаштована таким чином, що в них панувала сувора дисципліна, так званий безоглядний послух. Ця традиція була запозичена із правил організації братств XVI ст. Братство (XVII ст.) очолювали старші брати: голова братства, брат-скарбник (шафар), брат-ключник та ін. Кожна їхня вказівка виконувалося безоглядно, а невиконання каралося. Традиція послуху і поваги збереглася і в братствах XX ст. Наведемо для прикладу структуру та систему управління Кременецького Свято-Миколаївського Богоявленського братства [9, с. 241]. Управління справами Богоявленського братства належало Загальним зборам членів братства та Раді братства. Контроль за фінансами здійснювала Ревізійна комісія. Усі найважливіші справи вирішувалися на Загальних зборах членів братства «за головування» вікарного єпископа Кременецького. Скликалися «річні збори» один раз на рік у січні; інколи у випадку невідкладної справи «во всякое время года» скликалися надзвичайні збори. До головних функцій Загальних зборів належало: обговорення та затвердження звітів братства; заслуховування протоколів Ревізійної комісії про фінансовий стан братства; обирання на три роки членів Ради та Ревізійної комісії; затвердження змін у Статуті; розподіл основних фінансів; присвоєння звання почесних членів братства особам, які приносили братству особливу користь і т. ін. Постійне управління справами братства належало, як уже зазначалося, Раді братства, до складу якої входило 12 членів: чотири - обов'язкові і вісім, що обиралися Загальними зборами з числа дійсних членів. Рада братства видавала розпорядження та «підтримувала відносини у братських справах». Всі поточні питання також вирішувала Рада братства, але вже за згодою єпископа. Фінансовий річний звіт та його виконання контролювала Ревізійна комісія. Перевірка видатково-

прибуткових книг, видача квитанцій були основною справою у роботі Ревізійної комісії. Усі члени братства поділялися на дійсних і прихильників. Перші мали право голосу на Загальних зборах, а другі, в міру своїх можливостей, допомагали в діяльності братства. «Лица, оказавшие Братству особую пользу своим влиянием в обществе, или своими трудами, или крупными пожертвованиями, могут быть удостоены звания почетных членов Братства» [4, с. 16].

Наголосимо, що особлива увага братства приділялась вихованню молоді і, звичайно, створенню «молодих» чи «молодецьких» братств, які були складовою частиною братства, діяли під його патронатом і під безпосереднім керівництвом, проте уособлювали окрему складову гілку. На Загальних зборах братства обирали керівника молодіжної гілки, його помічників, які і скеровували діяльність братства, вносили пропозиції. Наприклад, є відомості про створення таких молодіжних гілок при Віленському, Слуцькому, Рогатинівському, Луцькому, Кременецькому братствах [8, с. 89]. Повага і послух старшим були головними чеснотами молодих братчиків. Братство особливо пильно стежило і за відвідуванням братчиками церкви, за їхньою поведінкою не лише в межах церкви чи братства, за духовно-моральним вихованням, приватним життям.

Водночас члени Кременецького Богоявленського Свято-Миколаївського братства ставили за мету розвиток релігійно-моральних якостей народу, виховання в нього почуття справжнього патріотизму, утвердження православ'я та викорінення наслідків насадження католицизму і уніатства на землях Західної України. Їхня просвітительська робота виявилася у проведенні позабогослужбових релігійно-моральних читань та бесід. 1919 року при монастирі, за ініціативою Кременецького єпископа Діонісія (Валединського), було засновано Волинську Духовну Консисторію та православну Духовну семінарію, котра з 1927 р. отримала офіційну назву «Державна Православна Духовна Семінарія». У 1921-1922 рр. в Кременці, при Волинській Духовній Консисторії друкувалися журнали «Православна Волинь», а також «Духовний Сіяч» у 1928-1931 рр. і «Церква і народ» у 1935-1938 рр. Станом на 1937 р. при монастирі діяли єпархіяльний

свічний завод, школа псаломщиків з інтернатом, притулок для жінок Кременецького Богоявленського братства. У монастирі проживало 13 монахів.

У 20-30-х рр. ХХ століття український православний рух пройшов складний і своєрідний шлях розвитку – від складової загальноукраїнського руху до нового етапу відродження Української церкви. На початку 20-х рр. роль центру цього руху відіграло Володимирське духовне правління на чолі з о. А. Бордоговським, о. Д. Герштанським, Я. Пашкевичем та ін.

Володимирське Духовне Правління, яке було в Західній Волині ідейним наступником Українського братства св. Спаса, відкритого в Житомирі в січні 1918 р., перейняло на себе й церковно-адміністративні функції в 4-ох повітах Західної Волині (Володимирський, Ковельський, Любомльський і Горохівський). Це було викликано обставинами церковного життя на цих теренах після війни, при розрухах революції та при змінах політичної влади, а з погляду церковно-канонічного жодної «анархії» в цьому не було.

Правління стало провадити церковно-адміністративні функції (призначення, переміщення і звільнення членів парафіяльних причтів, церковно-судові справи, дозволи на шлюб, роздодові справи і т. под.) не свавільно, а з уповноваження від свого єпископа Володимиро-Волинського Фаддея (Успенського), 1-го вікарія Волинської єпархії.

За нових політичних обставин Володимирське Духовне Правління співпрацювало з єпископом Крем'янецьким Діонісієм і у 1921 р. взяло активну участь у підготовці та проведенні Почаївського з'їзду, головою якого був обраний о. Н. Абрамович, який також під час цього з'їзду відправив Службу Божу українською мовою. Надзвичайно важливим був той факт, що це була перша Служба Божа українською мовою на тій частині Волині, що опинилася під Польщею. Почаївський з'їзд юридично закріпив право українців на рідну мову у відправах, засади демократизму на парафіяльному та єпархіальному рівнях, повернення місцевих традицій у церковне життя. Угода між керівництвом Православної церкви в Польщі та польською владою дозволила першому нехтувати вимогами українців,

розмосковлення церкви в краї загальмувалось. У результаті національно-церковний рух на Волині на чолі з А. Річинським став в опозицію до церковної влади та політики польського режиму.

На особливу увагу заслуговує діяльність Луцького Чеснохресного братства, під час польської окупації Західної України 1921-1939 рр. Братство мало на меті «вичистити ґрунт від шкідливого впливу католицизму та жидівства і скріпити дух православ'я і російської народності в краю», пов'язуючи в той же час своє походження від Чеснохресного братства в Луцьку XVII ст., яке існувало на підставі грамоти польського короля Сигізмунда III, 1619 р. і статуту з 1623 р., затвердженого царгородським патріархом Кирилом Лукарисом [4, с. 18]. А твердити про цей історичний зв'язок було конче потрібно з огляду на маєтності давнього Луцького братства в численних земельних ділянках в центрі м. Луцька. На цих ділянках, що перебували в довголітній оренді, побудовані були житлові будинки і склепи; щорічна орендна плата становила поважні суми в прибутках братства. Зі зміною державної влади орендарі в більшості перестали платити оренду; для удowodнення маєткових прав братства виникла потреба в легалізації його польською владою. Польська ж влада стала на тому становищі, що «Луцкое Крестовоздвиженское Братство» по уставу 1871 р. зовсім не є історичне братство, якому дав грамоту 1619 р. Сигізмунд III, а братство нове, з почесними членами генерал-губернаторами і обер-прокурорами Синоду, засноване в політичних цілях [3, с. 107]. Тоді керівники братства побачили, що без участі українців їм не спасти майна давнього братства, і тодішній голова Ради братства Євген Ясінський в травні 1926 р. запросив на нараду представників українського громадянства в Луцьку. Очевидно, що на нараді була українцями поставлена вимога розмосковлення братства і впровадження в богослужіннях живої української мови; одночасно з цим в склад Ради братства мали б увійти представники українського громадянства. Ці умови були прийняті. Головою братства залишився Євген Ясінський, склад Ради поповнився представниками від Луцької Української Гімназії, Луцької Просвіти і української кооперації в Луцьку, після чого члени Ради братства, що залишалися ще від російських часів, фактично

відійшли від братства. Настоятелем Чеснохресної Братської церкви був тоді о. Ананія Сагайдаківський, який через рік перейшов на парафію Бережці, Кремя'нецького повіту, а настоятелем Луцької Чеснохресної церкви і одночасно законовчителем Луцької Української Гімназії був призначений в травні 1927 року протопресвітер військ УНР і учасник Зимового походу на Україну о. Павло Пащевський, який на цих становищах і залишався в Луцьку до падіння поверсальської Польщі.

Але в справах церковних богослужб українською мовою Луцьке Чеснохресне братство стало від 1926 р. осередком для Луччини, особливо ж з приїздом до Луцька єпископа Полікарпа. Український хор Луцької Чеснохресної церкви, під управлінням визначних диригентів (в хронологічному порядку): Петра Куриленка, Михайла Тележинського, Олександра Колесниченка був взірцем для українських церковних хорів по селах Луччини та поза її межами [1, с. 462].

З розмосковленням Луцького Чеснохресного братства не так скоро наступила легалізація його і визнання маєткових прав його, як давнього українського братства, Польською державною владою. Сталося це тільки в 1935 році [11, с. 365]

В історії української православної Церкви початку ХХ ст. неодноразово порушувалися питання щодо відокремлення Київської Митрополії від Московського Патріархату (Московський Патріархат було відновлено у 1917 р.) на чолі із Тихоном (Белавіним). Тобто, значна частина патріотично налаштованого духовенства, скориставшись зміною державного політичного режиму, прагнула відновити в Україні автокефальну церкву з її усталеними національними рисами та традиціями. З цього приводу точились гострі дискусії, оскільки більшість консервативного церковного елемента були прихильниками автономного «статусу» Церкви.

Через декілька років, а саме в жовтні 1921 р. «автокефалісти» скликали Всеукраїнський Собор на якому було ухвалено церковні канони та розглянуто значне коло невирішених раніше питань у новоствореній церковній інституції, назва якої – Українська Автокефальна Православна Церква (УАПЦ). Організаційно укріпившись, УАПЦ досить стрімко опанувала православні

терени України. З часом, під впливом в більшості внутрішніх чинників, у досить міцній структурі управління – Всеукраїнській Православній Церковній Раді (ВПЦР) – утворились «тріщини», що призвели до втрати контролю керівництва УАПЦ. В результаті цього, Церква розкололась на братства, серед яких виокремилась «Діяльно-Христова Церква» («ДХЦ») яка носила «губернський» характер та складалась із епархій, які контролювали округові парафії, в тому числі й на Волині [10, с. 183].

Ідеологія братства «ДХЦ» нічим не відрізнялась від УАПЦ, оскільки члени братства були її вихідцями, тобто спільно ухвалювали канони. Тому, братство виконувало практично свою «автокефальну» місію, не відступаючи від діючих канонів та залучаючи у свій склад нові громади. Але «ДХЦ» виникла в наслідок внутрішньоцерковної конкуренції, боротьби за церковну владу, а тому сильніша сторона (УАПЦ) намагалась усіма засобами знищити свого ворога, дискредитуючи його серед віруючих.

Волинська філія «ДХЦ» мала на початок своєї діяльності неабияку популярність, довіру як братство при УАПЦ. «Опікуни» філії були людьми вірними ідеології братства, сприяли розвитку філії і намагались створити усі блага для вільного сповідання віруючого суспільства. Тобто, були створені практично усі умови для нормальної праці в окрузі Але, не витримавши конкуренції «ДХЦ» вимушена була інкорпорувати до УАПЦ.

Отже, аналіз джерел і літератури, дозволяє зробити *висновок*, що впродовж практично всього свого історичного шляху, а це з XVII ст. до середини XX ст., на території Західної України діяльність православних братств носила духовно-просвітницький характер. Братства були тими центрами, навколо яких зосереджувалася вся православна громадськість, за сприянням якої проводилась активна релігійно-просвітницька, церковно-культурна і науково-краєзнавча робота на захист української народності та підтримку національних християнських традицій. Православні братства, як високоморальний братський союз, безпосередньо впливали на національну свідомість українців, а своєю громадсько-виховною та освітньо-культурною діяльністю підносили освіту всієї нації.

Список використаних джерел і літератури

1. Бойко О. Д. Історія України: Навч. посібн. 3-тє вид., доп. / Олександр Дмитрович Бойко / К. : Академвидав, 2007. – 688 с.
2. Борейко О. Просвітницько-педагогічна діяльність громадських товариств Волині (др. пол. XIX – поч. XX ст.): дис. ... канд. пед. наук 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Олександр Михайлович Борейко. – Житомир, 2004. – 239 с.
3. Буравський О. Поляки Волині у другій половині XIX – на початку XX ст. Соціально-економічне становище та культурний розвиток: дис. ... канд. іст. наук: 07.00.01 – історія України / Олександр Антонович Буравський . – К., 2003. – 208 с.
4. Влодек П. Православ'я на Волині / Петро Влодек, протоієрей. – Луцьк: Надстир'я, 1996. – 35 с.
5. Гладкий С. О. Православне духовенство і політика: уроки історії початку XX століття / С. О. Гладкий // Придніпровський науковий вісник. – 1997. – № 30(41). – Історія і соціологія. – С. 38–48.
6. Державний архів Житомирської області. – Ф. 158. – Оп. 1. – Спр. 377. – Арк. 4–9.
7. Левківський М. Історія педагогіки / М. Левківський. – К. : Центр учбової літератури, 2008. – 190 с.
8. Огієнко І. І. Українська церква: Нариси з історії Української православної церкви: в 2 т. / І. І. Огієнко. – К. : Україна, 1993. – Т. 2. – 1993. – 284 с.
9. Плохій С. "Наливайкова віра: Козацтво та релігія в ранньомодерній Україні" / С. Плохій. – К. : Критика, 2005. – 496 с.
10. Рожко В. Є. Духовні православні освітні заклади Волині X – XX ст.: Історико-краєзнавчий нарис / В. Є. Рожко. – Луцьк: Медіа, 2002. – 280 с.
11. Рожко В. Є. Нарис історії Української Православної церкви на Волині (870–2000): Історико-краєзнавчий нарис / В. Є. Рожко. – Луцьк: Медіа, 2001. – 672 с.
12. Сейко Н. А. Педагогічні та етносоціологічні засади розвитку польського шкільництва на Волині-Житомирщині у 1905-1938

роках: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки / Сейко Наталія Андріївна. – К., 1999. – 195 с.

13. Шип Н. А. Церковно-православний рух в Україні (початок ХХ ст.) / Н. А. Шип. – НАН України; Інститут історії України. – (Історичні зошити). – К., 1995. – 66 с.

УДК 159.9:316. 454.52

Нечипорук Л. І.

ДІАЛОГ У КОМУНІКАТИВНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК СОЦІАЛЬНА ВИМОГА ХХІ СТОЛІТТЯ

У статті обґрунтовується важливість діалогічного підходу в організації комунікативної взаємодії як соціальної цінності суспільства ХХІ століття, вирізняються засоби, форми і методи його реалізації в соціокультурному просторі школи.

Ключові слова: діалогічний підхід, соціокультурний простір, комунікативна культура.

В статье обосновывается важность диалогического подхода в организации коммуникативного взаимодействия как социальной ценности общества XXI столетия, рассматриваются средства, формы и методы его реализации в социокультурном пространстве школы.

Ключевые слова: диалогический подход, социокультурное пространство, коммуникативная культура.

The article based on the importance of dialogue approach the organization of communicative cooperation as a social value the society of the XXI century, some means, forms and methods of its realization in the educational sphere of school.

Key words: dialogic approach, socialand-cultural space, communicative culture.

Постановка проблеми. Зіткнення людства із проблемами, що загрожують самому існуванню, спонукало до усвідомлення, що воно живе в єдиному взаємопов'язаному світі, і збереження цього